
VOORLOPIGE RESULTATEN VAN DE GANZENTELLINGEN IN NEDERLAND IN
HET WINTERHALFJAAR 1974-75

Inleiding

Vanaf 1974-75 zullen de ganzentellingen in Nederland, die georganiseerd worden door het Rijksinstituut voor Natuurbeheer te Leersum, per seizoen worden uitgewerkt door een groep ornithologen. De meeste mensen die aan de tellingen meedoen, ontvangen de telformulieren via de inventarisatie-medewerkers van het Staatsbosbeheer in de betreffende provincie. Deze verzamelen, zoals dat de laatste jaren het geval was, ook in het vervolg de ingevulde formulieren en zenden deze door naar het RIN te Leersum.

Momenteel is er bij de uitwerking van de gegevens nog een achterstand. Om deze in te lopen zal de opgave door de tellers en de hiernavolgende uitwerking door de bewerkers versneld dienen te worden.

De telresultaten worden door de bewerkers van de soorten op staten ingevuld. De originele gegevens bevinden zich in het archief van het RIN, zodat ze daar kunnen worden geraadpleegd. Het is de bedoeling de verslaggeving kort te houden. Later kan per soort een vollediger bewerking plaatsvinden. De bewerkers zijn zeer erkentelijk voor de medewerking van tellers in vele delen van het land.

Het weer

De weersomstandigheden kunnen het voorkomen van ganzen in ons land sterk beïnvloeden. Dat gaat vooral op voor de wintermaanden.

September 1974 was koud, nat en somber; voor oktober gold ongeveer hetzelfde. November was ook nat en somber, maar de gemiddelde temperaturen lagen iets boven normaal.

December was zeer nat, somber en daarbij bijzonder zacht; vorstdagen kwamen niet voor (dagen met minimum onder 0° en maximum erboven). Januari handhaafde hetzelfde beeld: nat, met slechts drie vorstdagen. Februari was een droge maand met twintig vorstdagen (dit betekent dus niet dat er een vorstperiode van betekenis voorkwam). Maart was vrij nat; het aantal vorstdagen bedroeg tien. Gedurende deze winter, die wel uitzonderlijk zacht was, kwamen in het geheel geen ijsdagen voor (dagen met temperatuur gehele etmaal onder 0°).

April was al weer koud, nat en zeer somber. Mei tenslotte was gekenmerkt door veel vrij koud, vrij droog en somber weer. (Deze gegevens zijn ontleend aan de maandelijkse overzichten der weersgesteldheid, uitgegeven door het K.N.M.I.).

De rietgans (Anser fabalis)

Algemeen

De eerste rietganzen werden op 13 oktober 1974 in het noorden des lands gezien, namelijk 15 ex. bij de Lauwerspolder en 40 ex. in de polders aan de Groninger Waddenkust.

In november verschenen ook in Zuidwestelijk-Nederland de eerste rietganzen, met een maximum van 285 ex. op Schouwen-Duiveland op 17 november 1974.

Medio december werden zowel in het noorden als in Midden-, Oost-, Zuid- en Zuidwest-Nederland rietganzen aangetroffen. Voor geheel Nederland bedroeg het aantal rietganzen omstreeks 15 december 1974 ca. 7.650 ex.

In de tweede helft van december namen de aantallen ganzen nog toe en tegen

het einde van de maand waren op de pleisterplaatsen in Zuidwest- en Oost-Nederland ruim 9.900 rietganzen aanwezig. Vermoedelijk bleef het aantal rietganzen vooral ten gevolge van het uitblijven van vorst en sneeuw tot ver in januari vrijwel constant.

Medio januari bedroeg het aantal in Nederland getelde rietganzen 14.220. Hierbij moet worden opgemerkt dat deze telling, in tegenstelling tot de telling van eind december, inclusief Noord-Nederland was.

In de maand februari trad reeds een duidelijke verschuiving op in noord-oostelijke richting, waarna het aantal rietganzen na de 15e van die maand snel afnam.

Medio maart waren vrijwel alle rietganzen uit ons land verdwenen. Er werden nog ca. 400 ex. aangetroffen in het Deltagebied en 4 ex. in de polder Mastenbroek. De laatste waarnemingen werden gedaan in de noordelijke provincies en wel 4 ex. bij de Lauwerspolder op 13 en 16 april 1975 en 180 ex. aan de Dollard op 13 april 1975.

Tabel: Aantallen rietganzen in Nederland in de maanden december 1974, januari en februari 1975.

	aantal rietganzen				
	Noord-Nederland	Zuidwest-Nederland	Nederrijn	Peel	Totaal
13/15-12-1974	920	6.420	500	160	8.000
27/30-12-1974	?	4.600	5.300	?	9.900
10/15- 1-1975	1.370	7.700	4.800	350	14.220
15/20- 2-1975	1.900*	2.800	3.500	-	8.200*

* Er is één incidentele telling van 10 februari 1975, waarbij voor de polder Mastenbroek 5.000 rietganzen worden opgegeven. Wanneer dit aantal wordt geteld bij het totaal van medio februari, dan wordt dit totaal 13.200 ex.

Resultaten van de tellingen

Het is erg moeilijk om voor de rietgans enigszins volledige tellingen uit te voeren. De vogels verspreiden zich als regel over een groot gebied en fourageren veelal in kleinere groepsverbanden. Bovendien verblijven ze graag in uitgestrekte bouwlandgebieden of in onoverzichtelijke heggen- en coulissenlandschappen.

De beste manier om rietganzen te tellen is dan ook het waarnemen van de ochtendtrek bij de slaappleats.

Uit de resultaten van de maandelijkse tellingen komt een zeer duidelijke voorkeur voor de Zeeuwsche- en Zuid-hollandsche eilanden tot uitdrukking. Ook langs de grote rivieren komen plaatselijk zeer grote aantallen rietganzen voor.

De resultaten van tellingen in december, januari en februari zijn weergegeven in onderstaande tabel:

Opmerkingen

In het seizoen 1974-75 werden op de Nederlandse pleisterplaatsen als maximum ruim 14.000 rietganzen geteld. Uitgaande van het feit dat het zeer moeilijk is om een enigszins volledige telling van deze soort uit te voeren mag worden aangenomen dat het werkelijke maximum hoger gelegen zal hebben. Het staat echter wel vast, dat er in het seizoen 1974-75 beduidend minder

rietganzen in ons land verbleven dan in voorafgaande jaren. Dit werd ongetwijfeld veroorzaakt door de extreem zachte winter, waardoor de ganzen waarschijnlijk oostelijker en noordelijker zijn blijven overwinteren. De resultaten van de internationale tellingen zullen hieromtrent mogelijk zekerheid kunnen geven.

Kleine rietgans (*Anser brachyrhynchus*)

Algemeen

Vanaf 1971 is het aantal overwinterende kleine rietganzen vrij stabiel, namelijk ca. 6.000 à 7.000 exemplaren. De grootste aantallen verblijven in Friesland, gedurende de maanden oktober tot en met december en soms later voornamelijk in de gemeenten Workum, Wonseradeel en Wymbritseradeel in de polders gelegen tussen de dorpen Makkum, Bolsward, Heeg en Workum.

Slechts enige honderden exemplaren bezoeken Zuid-Holland en Zeeland. Het meest bezocht hier is de pleisterplaats in de Oosterse- en Westerse Laagjes in de gemeente Goudswaard in Zuid-Holland. Tholen in Zeeland wordt de laatste jaren door niet meer dan enige tientallen vogels aangedaan. De ganzen arriveren in Zuid-Holland, begin december en vertrekken meestal reeds eind januari.

Resultaten van de tellingen

Als gevolg van het geconcentreerd voorkomen in een betrekkelijk klein gebied, kan deze soort jaar op jaar vrij nauwkeurig geteld worden. Tijdens het seizoen 1974-75 werd tenminste driemaal per maand op de Friese pleisterplaats het totale aantal fouragerende ganzen vastgelegd.

De eerste ganzen arriveerden daar het einde van de tweede week in oktober. Een week later bedroeg het aantal reeds 4.950 (fig. 1a). In de eerste helft van november werden de hoogste aantallen gesignaleerd, namelijk 6.500 exemplaren. Kort daarop daalde het aantal en in de tweede week van december was de soort totaal vertrokken.

Begin december werden de eerste ganzen (81 exemplaren) waargenomen in Zuid-Holland op de pleisterplaats Oosterse en Westerse Laagjes (fig. 1b). Op 15 december werd het hoogst aantal namelijk 235 exemplaren genoteerd.

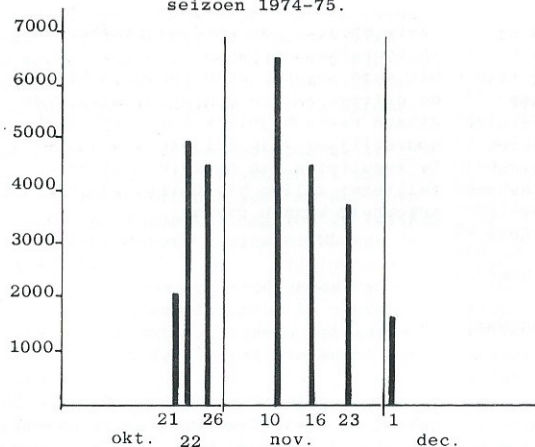
Op Tholen waren die dag nog geen ganzen. Elders in Zeeland werden in totaal 47 exemplaren gezien. Omstreeks 10 januari was dat aantal voor Zuidwest-Nederland teruggelopen tot 60 exemplaren.

Na 15 januari 1975 werden geen noemenswaardige aantallen meer in ons land waargenomen.

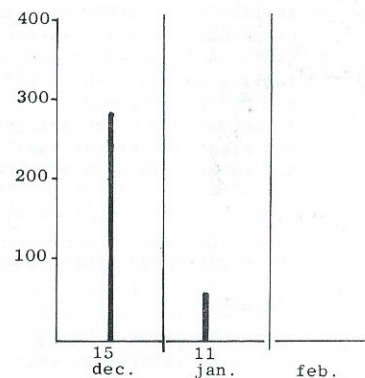
Evenals voorheen werden elder in Nederland slechts incidentele kleine rietganzen gesignaleerd.

figuur 1a: Aantallen kleine rietganzen in Friesland in het winterseizoen 1974-75.

figuur 1b: Aantallen kleine rietganzen in Zuid-Holland en Zeeland in het winterseizoen 1974-75.

Opmerkingen

Het bezoek van de ganzen aan de pleisterplaatsen ondervond geen opvallende wijzigingen. Wel bestaat de indruk dat de laatste jaren het ondiepe kustwater

van het IJsselmeer tussen Workum en Gaast meer wordt gebruikt als slaapplaats, dan een aantal jaren daarvoor.

De kolgans (*Anser albifrons*)

Vanaf 12 december -het was toen juist wat kouder- arriveerden grote aantallen kolganzen in Nederland. Het maximum aantal voor 1974-75 werd vastgesteld tijdens de midwintertelling van 12 januari. Toch had niet, zoals in de meeste winters, vrijwel de gehele populatie het uiterste westen van het Europese continent bereikt.

Opvallend grote aantallen bleven deze winter in de DDR. Het zachte weer verklaart deze gang van zaken.

Half februari was het aantal ten opzichte van een maand ervoor, nog maar weinig gedaald.

Weer een maand later bleek er grootscheepse wegtrek te zijn geweest. Het vrij koude weer van maart moet echter een snelle totale wegtrek hebben vertraagd.

Resultaten van de tellingen

De maandtellingen van december tot en met maart geven een redelijk inzicht in het voorkomen. Vooral de resultaten van januari en februari zijn waarschijnlijk bijna volledig. De plaatsruimte laat niet toe steeds de volledige resultaten per pleisterplaats te geven. De grootste concentraties worden wel genoemd. De tellingen zijn niet alle precies op de genoemde data verricht. Ook die van één of twee dagen ervoor of erna zijn soms gebruikt. Zover bekend tasten die de betrouwbaarheid van het beeld niet of nauwelijks aan.

Telling van 15 december 1974: 24.000 kolganzen in Nederland. Belangrijkste concentraties: Beetsterzwaag 6.000, Sneekermeer 2.000, IJsseldelta

1.200, Oostelijk Flevoland-Knardijk 7.000, Hoeksewaard 2.500, westelijk Noord-Brabant 2.600.

Telling van 12 januari 1975 (midwintertelling): 100.000 kolganzen in Nederland plus Damme (België).

Alle concentraties: Grote Wielen 13.700, Piaam-Workum 7.800, Tjerkwerd-Heeg 3.375, Sneekermeer 4.575, Oldeboorn 1.500, Beetsterzwaag 8.000, IJsseldelta 8.000, Flevopolders 35.000, Sliedrechtse Biesbosch 3.000, Hoeksewaard 3.500, Voorne-Putten 500, Schouwen-Duiveland 400, Tholen 150, Poel-Goes 4.150, Ierseke Moer 1.420, oostelijk Zeeuws-Vlaanderen 1.600, westelijk Noord-Brabant 1.030, Damme 2.000.

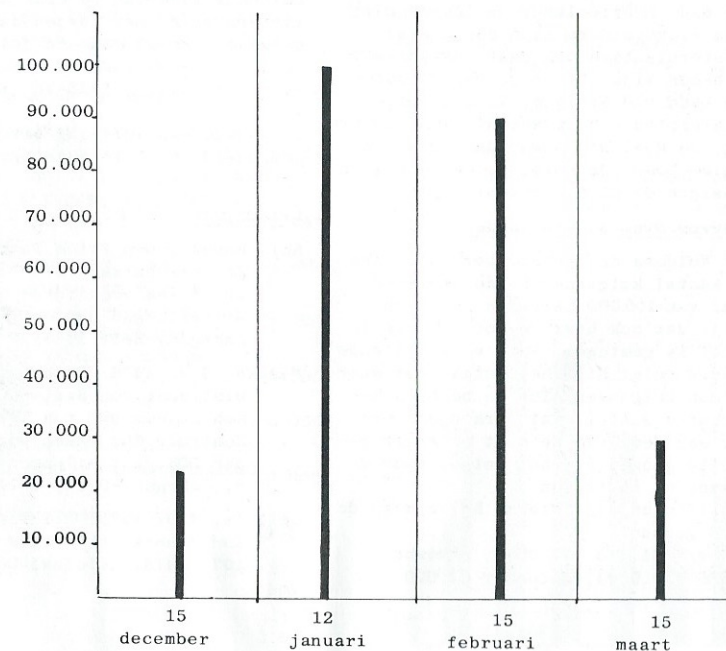
Telling van 15 februari 1975: 90.000 kolganzen in Nederland.

Enige belangrijke concentraties: Grote Wielen 15.500, Sneekermeer 10.000, Beetsterzwaag 4.000, IJsseldelta 20.000, Flevopolders 29.000, Sliedrechtse- en Dordtse Biesbosch 3.600, Zuid Beveland 3.275, oostelijk Zeeuws-Vlaanderen 4.445.

Telling van 15 maart 1975: Bijna 30.000 kolganzen in Nederland.

Enige belangrijke concentraties: Grote Wielen 7.100, Sneekermeer 4.500, IJsseldelta 9.900, Sliedrechtse Biesbosch 1.100, Voorne-Putten 1.050, Saaftinge 5.300. (fig. 2).

Figuur 2: Kolgans tellingen in Nederland in het seizoen 1974-75.

Opmerkingen over pleisterplaatsen

De Grote Wielen bij Leeuwarden vormt één van de belangrijkste pleisterplaatsen in Friesland. In de IJsseldelta waren de aantallen vooral in februari bijzonder groot.

De volgende serie waarnemingen toont dat aan: 19.000 (10/2), 20.000 (14/2), 16.000 (18/2), 28.000 (10/2), 14.000 (25/2).

De Flevopolders zijn nog steeds het gebied met de grootste aantallen kolganzen in ons land; geleidelijk wordt Zuidelijk Flevoland belangrijker, flinke aantallen ganzen verblijven regelmatig in het reservaat Ganzengouw. De kwelpas aan de Knardijk-Oostvaardersdijk blijft van groot belang voor de ganzen die van daaruit voedsel terreinen in beide Flevopolders bezoeken. Tussen Knardijk en Larserweg is de rust verminderd door het vliegveld en de boerderijen.

Hoewel de aantallen kolganzen in het zuidwesten van het land veel kleiner zijn dan in Friesland, de IJsseldelta of de Flevopolders zijn een aantal pleisterplaatsen ook daar onmisbaar. Te noemen zijn: Sliedrechtse Biesbosch, Oude Land van Strijen, Voorne-Putten, pleisterplaatsen in westelijk Noord-Brabant, de Poel bij Goes, de Ierske en Kapelse Moer, de Putting, Saafthinge en in België de pleisterplaats Damme.

Gegevens over andere landen

DDR: Volgens de laatste berichten kan het aantal kolganzen in november het getal van 100.000 bereiken. Wel een bewijs dat ook hier de soort sterk in aantal is gestegen. Voor verschillende maanden volgt hier het totaal aan waargenomen kolganzen. Tussen haakjes het geschatte aantal, dat verkregen werd, door een deel van de niet op soort gebrachte ganzen bij het totaal voor de kolgans op te tellen.

De tellingen zijn steeds halverwege de maand gedaan.
oktober: 31.475 (45.000), november: 30.885 (50.000), december 22.000

(32.000), januari: 23.350 (33.000), februari: 31.200 (40.000), maart: 29.980 (36.000). De laatste telresultaten zijn hier kennelijk nog niet verwerkt.

Opmerkelijk is vooral, dat kolganzen in grote getale in de DDR hebben overwinterd. Het zachte weer zal hiervan de oorzaak zijn.

Groot Brittannië: Het aantal kolganzen dat dit land bereikte was kleiner dan ooit. In januari werd er een maximum van 2.000 geteld.

De grootte van de Westeuropese populatie

De totalen voor Nederland, België, de DDR en Groot Brittannië geven tezamen: 135.000 ex. Ondanks de geringe aanwas een bijzonder groot aantal.

De percentages vogels in jeugdkleed (jongen van 1974)

Ook deze winter werden in Nederland jongenpercentages vastgesteld.

De resultaten van de drie afgelopen winters zijn, met tussen haakjes het getelde aantal oude en jonge vogels: 1973-74: 33,3% (12.000 ex.), 1974-75: 16% (6.000 ex.), 1975-76: 32% (7.600 ex.).

De aanwas van 1974 lag ver beneden het gemiddelde peil (= ongeveer 30%).

Literatuur

Ahl, Barbara und Erich Rutschke. 1975. Zählergebnisse 1974/75. Zentrale für Wasservogelforschung der DDR. Mitteilungen und Berichte 7. Jahrgang-Heft 1: 5-30.

Naacke, H.J. 1976. Herbstzug und Überwinterung von Saat- und Blessgänsen in der DDR von 1972 bis 1974. Zentrale für Wasservogelforschung der DDR. Mitteilungen und Berichte 8. Jahrgang-Heft: 5-71.

Ogilvie, M.O. 1975. Wildfowl censuses and counts in Britain and Ireland, 1974-1975. Wildfowl 26: 164-165.

De grauwe gans (*Anser anser*)

Algemeen

De eerste grauwe ganzen werden in september gemeld. Buiten de Flevopolders, waar de soort tegenwoordig broedt en ruit, waren er toen op de pleisterplaatsen in het noorden van ons land zowel als in het Deltagebied slechts enkele honderden aanwezig.

In oktober, november en december worden steeds de hoogste aantallen gemeld. Dat was ook dit seizoen het geval. In oktober arriveerden een paar duizend grauwe ganzen op de Groningse en Friese pleisterplaatsen. In het Deltagebied bevonden zich toen reeds enkele duizenden exemplaren. In november bevond zich daar de hoofdmacht. Tot en met januari bleef in het Deltagebied het aantal zeer hoog. Daarna, in februari en maart, is het aantal evenwel reeds gehalveerd. Gezien het hoge aantal dat zich in maart zowel in het noorden als in het Deltagebied bevindt, is dit stellig de belangrijkste maand geweest op de doortrek naar de broedgebieden.

Resultaten van de tellingen

De resultaten van de tellingen zijn weergegeven in figuur 3. November geeft het hoogste aantal te zien. In het Deltagebied bevinden zich dan zo'n 6.500 grauwe ganzen op de pleisterplaat-

sen in dat gebied. In maart is dat aantal 3.000. Op de Friese pleisterplaatsen werden in november slechts 600 ex. gemeld en in maart 1.500! Dat komt omdat er in het voorjaar nogal wat grauwe ganzen geruime tijd langs de Waddenzee vertoeven.

Voor het Deltagebied waren vooral de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen (begin oktober 3.860; november 2.360) en de Slikken van Flakkee (2.000 à 3.000 ex. in oktober en november) belangrijke pleisterplaatsen.

Stellig ontbreken er nog enige duizenden ganzen aan de totaaltellingen. Vandaar dat deze resultaten slechts als voorlopig dienen te worden beschouwd. Mochten er lezers zijn, die over grauwe ganzen tellingen uit de Flevopolders beschikken uit de maanden september - maart van het seizoen 1974-75, dan zouden we deze graag ontvangen.

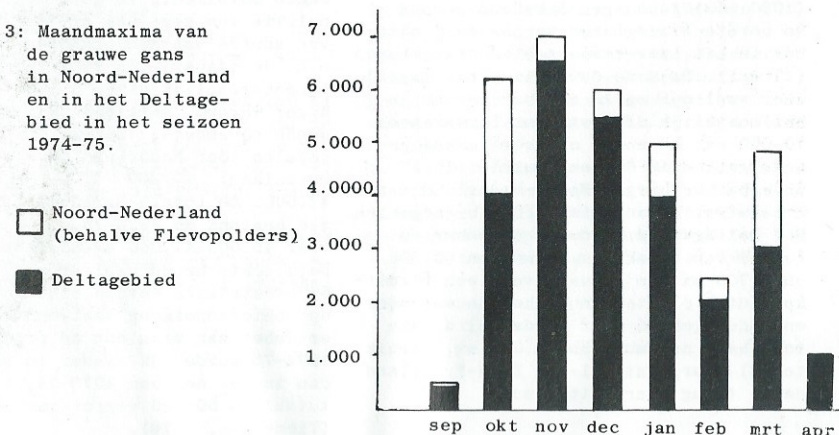
Gegevens over andere landen

Uit andere landen, bijvoorbeeld Spanje, zijn nog geen gegevens bekend.

Jongenpercentages

Bij de grauwe gans werd hiernaar niet gekeken, althans voor zover ons bekend.

Figuur 3: Maandmaxima van de grauwe gans in Noord-Nederland en in het Deltagebied in het seizoen 1974-75.

Brandgans (*Branta leucopsis*)

Algemeen

Voor de winter 1974-75 kon voor zes tel-dagen een redelijk totaalbeeld worden gereconstrueerd. Slechts de december-telling was zeer incompleet. Van het Deltagebied waren zelfs twintig totaal-tellingen beschikbaar.

Aangezien de Noord Zee-populatie van de brandgans van november t/m februari vrijwel uitsluitend in Nederland en NW-Duitsland verblijft, geeft het combineren van de Nederlandse gegevens met die van de simultane Duitse tellingen een beeld van de totale grootte van deze populatie. Volgens deze methode schatten Ebbinge en Canters (1973) in 1972-73 de gehele Barentsz Zee-populatie op ca. 41.000 brandganzen. Het aantal was evenwel rond 45.000 (Timmerman, 1976).

Resultaten

Evenals in voorgaande jaren was in 1974-75 Nederland verreweg het belangrijkste overwinteringsgebied voor de Noord Zee-populatie. Het gebied rond het Lauwersmeer (incl. Schiermonnikoog en de Groningse kwelders) nam in ons land ruim de eerste plaats in (tabel 1). Andere belangrijke gebieden waren Centraal- en Zuid-Friesland en het Deltagebied. Aan de hand van de twintig totaal-tellingen kon voor dit laatste gebied een totaal van ruim een miljoen (1080.000) gansdagen berekend worden. De eerste brandganzen werden op 9 oktober in het Lauwersmeergebied waargenomen (11 ex.). Na deze datum liep het aantal zeer snel op: op 13 oktober werden in het oostelijk deel van het Lauwersmeer 10.000 ex. en op 24 oktober in het gehele gebied 19.600 ex. geteld. Op 17 november herbergde Noord-Nederland een concentratie van ruim 40.000 brandganzen. Het Deltagebied begon in november en december van betekenis te worden: 2.300 en 7.700 ex. In januari vond een verdere spreiding plaats vanuit het Lauwersmeer en Waddengebied naar 1) de Delta, die toen haar maximum van 12.000 ex. bereikte, 2) naar Centraal- en Zuid-Friesland en 3) terug naar Duitsland.

Deze spreiding werd in februari voortgezet: in Centraal- en Zuid-Friesland fourageerden op 15 februari meer dan 18.000 brandganzen. In het Deltagebied begon in deze tijd een zeer geleidelijke afname. Maar gaf een volledig ander beeld te zien: Zuidwest-Friesland was nu zonder brandganzen; deze concentreerden zich vooral op de Groningse kwelders. Het wegtrekken uit Nederland, dat in maart al begonnen was, zette sterk door in april. Vrij lang bleven de brandganzen nog in het Deltagebied, dat op 13 april zelfs de meeste brandganzen (2.600) herbergde van geheel Nederland. De laatste waarnemingen voor Nederland waren: Haringvliet 435 ex. op 20 april; Schiermonnikoog 75 ex. op 28 april; Lauwersmeer 7 ex. op 4 mei; de Groningse kwelders 4 ex. op 25 mei.

Opmerkingen

De gezamenlijke totalen voor Nederland en Duitsland vertoonden een redelijke overeenkomst: 45.316, 44.658 en 40.024. Dit is gemiddeld 43.000 brandganzen. Echter de Duitse gegevens, afkomstig van Hummel (1976) waren minimaal-aantallen en betroffen alleen gegevens die op de genoemde data zijn verzameld. Uit het overzicht van Busche (1975) blijkt dat Sleeswijk-Holstein op die dagen onvolledig is geteld. Door extrapolatie van gegevens uit dit gebied van andere waarnemingsdagen, waarbij o.a. de januari- en februaritotalen respectievelijk circa 2.300 en 7.000 hoger werden, verkregen wij de volgende november-, januari- en februaritotalen voor Nederland en Noordwest-Duitsland: 45.300, 47.000 en 47.000. De totale Barentsz Zee-populatie bestond in 1974-75 dus uit ongeveer 46.000-47.000 brandganzen. De slechte broedresultaten (slechts 6% eerstejaars werden eind december op Schiermonnikoog waargenomen) kunnen er debet aan zijn dat de populatie in 1974-75 duidelijk minder in aantal was dan in het seizoen 1973-74, toen het totaal de 50.000 ver overschreed (Timmerman, 1976).

Literatuur

Ebbinge, B. en K. Canters. 1973. De brandgans en zijn overwinteringsgebied. Doctoraal verslag, Groningen.

Busche, G. 1975. Corax 5: 135-136.

Hummel, D. 1976. Jahresbericht 1974/75, Crenlingen, BRD.

Timmerman, A. 1976. Natuur en Landschap 30: 5 (in druk).

Tabel 1: Aantallen brandganzen in a) NO-Friesland, N-Groningen en Schiermonnikoog; b) centraal en Z-Friesland; c) het deltaggebied en d) NW-Duitsland in de winter van 1974-75.

	13/10	17/11	15/12	12/1	15/2	16/3	13/4
a) NO-F en N-G en S	11.400	40.070	incompl	17.525	5.800	19.750	620
b) C en Z-Friesland	0	30	incompl	5.375	18.525	0	0
c) Deltagebied	6	2.340	7.700	12.000	7.000	6.600	2.600
d) NW-Duitsland	2.477	2.876	1.033	9.758	8.699	6.004	4.623
Totaal	13.883	45.316		44.658	40.024	32.354	7.843

De rotgans (*Branta bernicla*)

HET VOORKOMEN IN HET NEDERLANDSE WADDENGEBIED

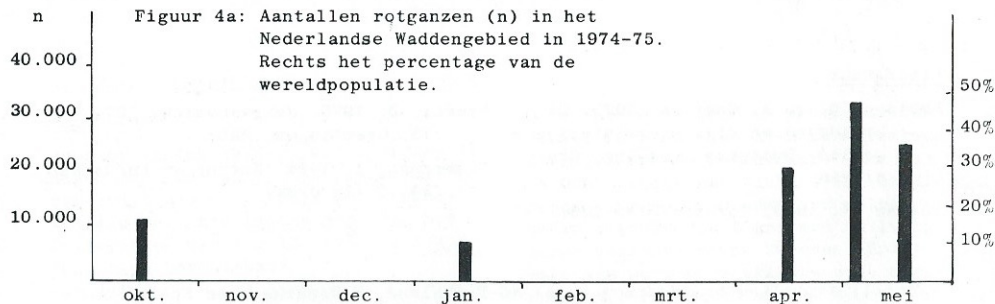
Algemeen

Dat 1974 een slecht broedseizoen voor arctische ganzen was, kwam vooral bij de rotgans tot uiting. In Nederland werd in het seizoen 1974-75 niet één eerstejaars rotgans waargenomen. De wereldpopulatie van de (zwartbuik) rotgans (*Branta bernicla bernicla*) is dan ook gedaald van 85.000 ex. in het seizoen 1973-74 (Atkinson-Willes, 1975) tot 71.300 ex. in 1974-75 (St. Joseph in litt.). Na dit mislukte broedseizoen arriveerden de eerste rotganzen erg vroeg, al op 22 september werden er op Terschelling 120 ex. geteld.

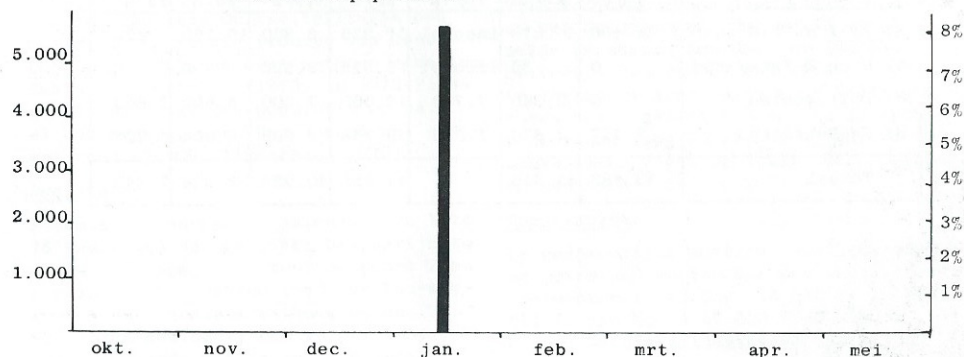
Resultaten van de tellingen

In samenwerking met Piet Zegers bleek het vijfmaal mogelijk om een telling in het gehele Nederlandse waddengebied te organiseren (tabel 2 en fig. 4a). Daarnaast werden een aantal gebieden binnen het waddengebied regelmatig geteld, zodat een nauwkeuriger beeld van het aantalsverloop in de tijd verkregen kon worden. Ter illustratie van dit aantalsverloop over het hele seizoen in het waddengebied zijn in fig. 5b de op Terschelling verrichte tellingen weergegeven (v.d. Bilt, Helming & Thuijls, 1975).

Figuur 4b: Aantallen rotganzen in Zuidwest-Nederland in 1974-75. Rechts percentage ten opzichte van wereldpopulatie.

Tabel 2: Totaal aantal rotganzen in het Nederlandse waddengebied.

datum	aantal	% v.d. wereldpopulatie van Branta b. bernicla
19-10-1974	11.000	15%
18-1-1975	7.000	10%
19-4-1975	21.500	30%
3-5-1975	32.000-34.000	45-48%
17-5-1975	25.000-26.000	36-38%

Uit fig. 4a blijkt dat het Nederlandse waddengebied in 1974-75 belangrijk was als overwinteringsgebied voor 10% van alle zwartbuikrotganzen. Het merendeel van deze rotganzen overwintert echter zuidelijker langs de Zeeuwse, Engelse en Franse kusten.

In het voorjaar blijkt het waddengebied nog veel belangrijker te zijn voor de zwartbuikrotganzen: alleen al in het Nederlandse deel van dit gebied pleistert dan bijna 50% van de wereldpopulatie.

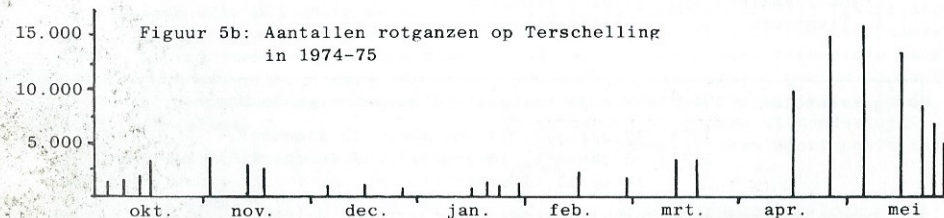
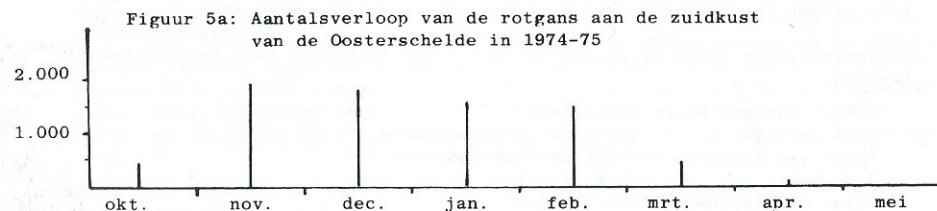
HET VOORKOMEN IN ZUIDWEST-NEDERLAND

Algemeen

De rotgans komt in Zuidwest-Nederland alleen in groot aantal voor in en langs de zilte getijdewateren van de Oosterschelde, de Keeten, de Krabbenkreek en de Krammer en in de afgesloten stagnante bekkens van het Grevelingen- en het Veerse Meer. Frekwente tellingen zijn slechts beschikbaar van het Veerse Meer, de zuidkust van de Oosterschelde (1x per maand) en de Grevelingen (1x per twee weken). Weinig of vrijwel geen gegevens zijn bekend van Schouwen-Duiveland, Tholen, St. Philipsland en van de Keeten, de Krabbenkreek en de Krammer.

Resultaten van de tellingen

De eerste rotganzen werden waargenomen op 18 september (8 ex. Grevelingen). Begin oktober liepen de aantallen snel op. Op 13 oktober werden langs de zuidkust van de Oosterschelde 435 en één dag later op de Grevelingen 1360 ex. geteld. In de periode van 16-18 november werden op verschillende dagen langs de zuidkust van de Oosterschelde 1980 en in de Prunjepolder op Schouwen 180 ex. waargenomen. Half december pleisterden langs de zuidkust van de Oosterschelde bijna eenzelfde aantal (ca. 1.800 ex.) als een maand daarvoor. In het Grevelingen-

meer verbleven toen waarschijnlijk ca. 1.000-1.500 vogels, terwijl op het Veerse Meer ca. 70 en in enkele polders op Schouwen ca. 300 ex. geteld werden. Een meer volledige telling eind december leverde in de twee laatste gebieden respectievelijk 50 en ca. 940 ex. op. Resumerend kan men stellen, dat in de tweede helft van december in de Oosterschelde, de Grevelingen en op Schouwen minstens 3.000, maar waarschijnlijk 3.500 à 4.000 rotganzen vertoefden.

Tijdens de door de Deltadienst van Rijkswaterstaat georganiseerd simultaan-telling (10-13 januari) werden in geheel Zuidwest-Nederland 5.734 rotganzen geteld, waarvan 1.775 in het Krammergebied, ca. 500 in de Krabbenkreek, 68 in het Eendrachtgebied, 285 langs de zuidkust van Tholen en 125 langs de zuid- en oostkust van Schouwen-Duiveland. De langs de zuidelijke Oosterschelde-kust en in de Grevelingen waargenomen aantallen komen goed overeen met die

welke daar in voorafgaande periode (eind november, december) zijn geteld. Dit maakt het niet onwaarschijnlijk, dat ook in december in het oostelijke deel van het Deltagebied al forse aantallen rotganzen aanwezig waren en dat een aantal van ruim 5.000 rotganzen in Zuidwest-Nederland heeft overwinterd.

In de loop van februari werd op verschillende plaatsen in het buitendijkse gebied een achteruitgang van de aantallen pleisterende rotganzen geconstateerd. Het is onduidelijk of dit moet worden toegeschreven aan een toenemend fourageren op binnendijkse grasland- en tarwepercelen (waar vrijwel niet geteld werd) of aan wegtrek. Half maart waren de aantallen langs de zuidelijk Oosterschelde kust gedaald tot iets minder dan 500 ex.

Ook in april waren nog 100-en rotganzen aanwezig. Van de maanden mei en juni zijn alleen van de Grevelingen gegevens beschikbaar. Hier verbleven half mei nog 150 ex. De laatste waarneming dateert hier van 23 juni (16 ex.).

Konklusie

In 1974-75 zijn vanaf half september tot ver in juni rotganzen in Zuidwest-Nederland aanwezig geweest. De grootste aantallen (ruim 5.500 ex.) verbleven hier in de maanden december en januari. In tegenstelling tot het Waddengebied blijkt het Deltagebied dus vooral een functie te hebben als overwinteringsgebied.

In 1974-75 heeft waarschijnlijk ca. 8% van de wereldpopulatie van de zwartbuikrotgans in het Deltagebied overwinterd (vgl. fig. 4b).

Ganzenwerkgroep onder auspiciën van het Rijks Instituut voor Natuurbeheer te Leersum.

L.M.J. van den Bergh	(rietgans)
Bart Ebbinge	(rotgans - Waddengebied)
Anton van Haperen	(rotgans - ZW-Nederland)
C.M. Lok	(brandgans)
Jules Philippona	(kolgans)
J. Rooth	(grauwe gans)
Arend Timmerman Azn.	(kleine rietgans)
A. Timmerman	(brandgans)

De ganzenteldata 1976/1977 zijn vastgesteld op de volgende dagen:

1976: 17 oktober, 14 november, 19 december.

1977: 9 januari, 16 januari, 13 februari, 13 maart, 17 april, 1 mei.

Uw aandacht wordt erop gevestigd, dat 9 januari een teldag is, waarop speciaal in het Waddengebied rotganzen geteld zullen worden. Op 16 januari zal in het Deltagebied, naast de andere soorten, extra aandacht besteed worden aan het voorkomen van de rotgans. De andere data waarop de rotgans speciale aandacht krijgt zijn 17 april en 1 mei.

16 januari en 13 februari zijn belangrijke data, omdat er dan meestal zeer veel kolganzen en rietganzen op de pleisterplaatsen aanwezig zijn.

De internationale waterwildtellingen worden gehouden gedurende de periode 8 - 23 januari 1977 en 13 - 20 maart 1977.

In Nederland zullen deze tellingen gehouden worden op 16 januari en 13 maart.